

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: DR. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton.

Előfizetési ár: egész évre 20 korona, fél-
évre 10 korona. Egyes szám ára 50 fillér.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debreczen, Kollégium
Ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Határszélen.

Az esztendő fordulásokor rendszerint a meg-
tötődés és a bizonytalanság érzése lesz úr a
széleken. Mintha a *circumcisio* ünnepe másforma-
volna, mint a többi nap, — előestéjén az el-
múlás gondolatával tölti meg az életnek máskor
vígán örülő lelket is, fölvirradtakor pedig a jövő
ködjére irányítja a holnapi napért máskor nem
aggodalmaskodónak a tekintetét is. Most a szo-
rongás, a kétség sokszorosán rányomakodik az
elménkre, szívünkre. Mi lesz velünk? Van-e még
a mi számunkra is új esztendő, vagy végleg
elérkeztünk a sírhoz, hol nemzet sülyed el?

Akik az Úrban bíznak, azoknak mindenek
javokra vannak. Ha hiszünk Istent, nem szabad
csüggednünk: az ő szerelméből származó meg-
ostoroztatás az, ami most bennünket ér, ő
küldte a mi megjobbításunkért a naponként
ránkszakadó szerencsétlenségeket. Ő látta meg,
hogy parányi nemzet létünkre olyan meggondo-
latlanul pusztítottuk magunkat s olyan kíméletlen
gyűlölséggel törünk egymás ellen, mintha nem
tudnánk meg lenni a magyarok feleslegesen nagy
számától. Ő akar bennünket észreteríteni, hogy
végre óvjuk, kíméljük a drága magyar vért,
magyar értéket, magyar becsületet.

Ám az Istenben való bizodalom mellett a
magunk erejét is össze kell szednünk, hogy sor-
sunk kétségbeejtőre ne váljék. Az új év napja
most nemcsak új esztendőnek, de egészen új
életnek kezdője leszen az egész magyarságra s
közelebbről magyar református anyaszentegy-
házunkra nézve.

Azoknak, kik arra figyelmeztetnek, hogy a
megváltozott körülmények folytán az egyház és
állam közötti viszony sem maradhat változatlan,
bizonyára igazuk van. De bár eddig mindig azt
hirdettem, hogy egyházunknak az államra reá-
támasztása épen egyházi szempontból súlyos
veszedelem s bár a „szabad egyház a szabad

államban“ elvet én nemcsak mint naponkén
elérhetetlenebbé tett végső célt magasztaltam, de
az összes konkrét kérdéseknél igyekeztem annak
fokozatos megvalósulását előmozdítani: most
mégis azt mondom, hogy az egyház és állam
szétválasztását épen most követelni — ha még
fokozatos megszüntetés útján is —, semmiképen
sem helyeselhető.

Az egyház és állam teljes szeparációja az
egyházra nézve is a legkívánatosabb állapot min-
denütt, ahol az egyház tagjaiban komoly és mély
vallásos buzgóság él. Ha tehát az egyház fölriad
kényelmes félálmából, kitartó munkához fog,
igazán gondolja a lelkeket és amikor valami jót,
valami okosat, valami az emberek szívét meg-
markolótt kell alkotni, nem mindig csak azt
kérdi: vajjon mi kérik s vajjon mit lehet e
célra az államtól kérni, — vagyis ha az egyház
keresi a hívek szükségleteit s igyekszik azokat
kielégíteni, ha az egyház vezetőinek legfőbb
gondja nem az árendák miként behajtása lesz
és a pap is más lesz, mint prédikáló mechaniz-
mus, — akkor elérkezik az ideje annak, hogy
az egyház érdekében is sürgessük a szeparációt.
De most, amikor ehez a nagy változáshoz — be-
 kell vallanunk — felkészülve nem vagyunk s
amikor a szabadság eszmék népszerűsödésével
természetszerű kapcsolatban sok helyt — nem
lehet nem látni — destruktív irányzatok erő-
södnek, aligha nem végzetes volna egyházunkra
nézve a szeparáció azonnali, bármily fokozatos
végrehajtásának megkezdése.

De azonfelül azt hiszem, hogy a szeparáció
mostani működése ellen magyar nemzeti szem-
pontból szólnak igen súlyos érvek. A mai magyar
állam területének egy igen jelentékeny része
idegen uralom alá kerül. Különösen keleten sok
százezer református magyar felé terjesztük ki az
oláh imperializmust. Ha nem volna kapcsolat a
magyar nemzeti állam és a magyar református
egyház között, most kellene létrehozni. Azok a

kis „magyar“ templomok és parókhiák, melyek ott a végeken valóban a magyarságnak szentelt oltárai, elpusztulnak, ha a magyar haza nem ad a számukra anyagi támogatást. És a református templom harangjának elnémulásával elnémul a magyar szó is az oláh uralom alatt nyögő nép ajakán. A római katolikus magyarok és székelek támogatására ott lesz az egész római katolikus egyház, megakadályozandó, hogy katolikus magyarból keleti egyházbéli oláhva legyenek. A mi vallásunkbelieket nem oltalmazza más, csak a magyarság. Most igenis súlyt kell helyezni arra, hogy a magyar állam és a magyar református egyház között szoros kapcsolat áll fenn s ezt a szoros kapcsolatot ne téphesse szét az állami határok változása. Most követelni kell, hogy az egyház és állam összeforrottságát, az oktatás felekezeti voltát mindenki ismerje el, mert a magyar eklézsiák és a magyar iskolák csak így maradhatnak meg a más uralom alá kerülő országrészekben.

Ugyancsak nemzeti szempontból — s ránk reformátusokra nézve ez mindig első szempont — kell tiltakozni az egyházkerületek új beosztásának most kívánása és az egyház egyetemes szerveinek most megbolygatása ellen. Új alakításoknak nemzetközi elismerése, látjuk, mekkora nehézségekbe ütközik. A mi erősségünk csak a történelmi jog folytonosságának megóvása lehet. Amerikai és angol hittestvéreinknél támogatásra a siker reményével akkor számíthatunk, ha a régi keretek fentartását követeljük. Ha ezeket a régi kereteket magunk felforgatjuk, nem tudjuk semmivel megokolni, miért kelljen a magyar reformátusok közt a kapcsolatnak az állami határok megváltoztatása után is, változatlanul megmaradni. Az angol nyelvű reformátusok nem fogják azt sohasem megérteni, miért ne lehessen az eddig egységes magyar állam területén viruló — például oláh nyelvű — református egyház. Ám azt megérthetik, hogy egyházunk szervezeti egységének megbontása az erők szétforgácsolására s a darabokra tört egyház minden részének teljes alá hanyatlására vezet. Angol nyelvű hittestvéreinket a magyar nemzeti szempontokkal nem indíthatjuk meg. De a reformátusság veszedelmével — ezt erősen hiszem — minden bizonnyal hatni tudunk rájuk. Azért nekünk magunknak is védenünk kell egyházunk külső szervezeteinek egységét, hogy ők is védelmezzék.

Természetesen azonban el kell készülnünk minden eshetőségre. El kell készülnünk arra is, hogy — bár magunk nem kívánjuk — bekövetkezik a teljes szeparáció és hogy megváltoznak az egyház eddigi külső keretei. Erre az esetre sincs más orvosság, mint

az, amire az eddigi állapotok szerint is mindenképen sürgős szükség lett volna: a félholt dermedtségből felébredés, a komoly, szívós, odaadó munkába állás. Engem sokszor megvádoltak már amiatt, hogy igazságtalanul, keményen ítélem meg papjainkat. Hogy több munkát kívánok tőlük, mint emberileg lehető. Mégis azt mondom, érjen bár érte gáncs, hogy nem dolgozunk eleget. Nemcsak a papokról beszélek, hanem mindenkiről, aki az egyház szolgálatában áll. Az egyházi szolgálat nem lehet bürokrácia. Itt nem lehet akták számával dolgozni, restanciákat gyűjteni. Itt talpon kell állani örökké; cselekedni, tűrni, ha kell, szenvedni, nem csupán az elénkbe tett bajt orvosolni, hanem minden bajt megelőzni akarni. Igenis, misszió egyháznak kell lennünk, igenis, minden erőnk és minden képességünket meg kell feszítenünk, hogy jó papokat és általában jó egyházi szolgákat neveljünk. Igenis, ideális tisztaságra kell törekednünk a választásokban, nemcsak a pap, de minden egyházi előjáró választásában. Igenis, meg kell telnünk szentlélekkel, odaadnunk magunkat mindenestül szolgálatára a Krisztusnak, az egyetlen királynak, kinek trónját nem dönti le soha semmiféle hatalom. Igenis, újjá kell születnünk a Krisztusban, a Krisztus által; tisztákká, nemesekké, szentekké kell válnunk mindnyájunknak és hogy szeretessük Istent, szeretnünk kell embertársainkat.

Csak így remélhetjük, hogy a reánk váró zivataros napok között is érhet egyházunk boldog újesztendőt.

K. B.

Egyház

„Új reformációt az új Magyarországnak“.

E cím alatt adtak ki Budapesten egy röpiratot, amely tudtommal minden lelkészi hivatalhoz megküldetett. Csaknem egyidőben ezzel megalakult Budapesten az „Országos Református Tanács“ Haypál Benő budai lelkész elnöke alatt. E tanács programjára vonatkozólag a „Debreczeni Protestáns Lap“ és a „Lelkészegyesület“ 49-ik száma már is közölnek részletes ismertetést erősen bírálva a programponctok egyikét-másikat. Úgy látszik egyházi tekintetben is megindul a küzdelem a radikálisok és konzervatívok között.

Nézzünk a dolgok mélyére kissé mi, akik a végeken, kis gyülekezetekben forgolódunk, talán jobban ismerjük az egyháznak bajait és specificus érdekeit is jobban mérlegelni tudjuk, mint azok, akik nagyvárosok tömkelegében, vagy éppen elméleti tanári kathedrákon töltik életüket. Mert a mi református egyházunk súlya ma is az 1000 lelkes vagy még kisebb falusi gyülekezetekre esik.

Felvetődik itt az a legelső kérdés: vajjon van-e szüksége az egyháznak új reformációra? Erre a kérdésre minden komolyan gondolkozó ember csak igennel

válaszolhat. E tekintetben csak a reformáció módjában és minőségében lehetnek közöttünk különbségek. A kérdés tehát csak annak a megállapítására szorítkozhat: miben van szükség reformációra, az egyháznak alkotmányában, szervezetében vagy szellemében-e? — s hogyan lehetne ezt a reformációt a legkisebb rázkódattal nélkül végrehajtani?

Miben van szükség reformációra? Úgy gondolom, hogy erre a kérdésre, mint legelső követelményt az egyháznak szellemében való reformációját állíthatom fel. Az őseredeti evangéliumi alapoktól mi már annyira eltértünk, a bibliai keresztyénség szellemét annyira elvetettük, hogy ma-holnap az írást csupán alkalmas kézikönyvnek fogjuk tekinteni az egyéni ízü beszédek textusfelvételéhez. A túlzott egyéni karakter ugyanis azt a lehetőséget foglalja magában, hogy beszédeinket is többé nem a biblia szellemével, hanem önmagunk könnyen megtéveszthető szellemével töltjük meg. Prédikációink régi sablonszerű frázisai legkevésbé sem tudnak útmutatni a sok új eszmétől megtévesztett lelkeknek. Nem tudjuk kísérni az eseményeket s nem tudjuk evangéliumi világításba helyezni a tényeket s ezért lemaradunk az élet versenyéből.

A lelki élet küzdelmeket, de fejlődést és tökéletesedést is rejt magában. Van-e szükség tehát olyan egyházra, amely a reformátorok örökségét nem hogy fejleszteni, de még fenntartani sem képes? A reformátorok szellemi öröksége, az erős, hatalmas hívő léleknek sugárzó tekintete cafatokban hull le rólunk, mint a rongyokba foszló ruha s alatta a közöny, a hidegség, az istentagadás mutogatják meztelenségüket. Természetesen ez a körülmény reá nyomta bélyegét egész valláserköles életünkre s így lett a vallásosság nem a belső lelki szükségnek, hanem a megszokásnak és a társadalmi rend fenntartásának egyik eszköze.

S ennek a nyomásnak a hatása alatt állunk ma is. A mi egyházunk is holt keret lett eleven lelki élet nélkül. S mindez a mótely elsősorban magokból a szellemi gócpontokból, az iskolákból áradt ki, ahol többet ügyeltek arra, hogy theologusokat, mint arra, hogy megfelelő lelkipásztorokat neveljenek. Valóban pedig magyar református egyházunk levegőjében sem theologusokat, sem lelkipásztorokat nevelni nem tudtak. Természetesen nagy befolyást gyakorolt erre a meddő munkára theologiai gondolkodásunk fejletlensége s lelkipásztori és belmissziói munkáink csaknem példanélkülisége. Kikerülve az iskolákból, nem tudtuk, hogy milyen munkát kíván tőlünk az egyház s milyen eszközöket és támogatást nyújt rendelkezésünkre. Mint a mennyből jövő villámlás, hirtelen világosodott meg előttünk a tény, hogy termelnünk kellene, s íme saját lelkünkben sincs előkészítve kellőleg a termő talaj; evangéliumi tartalommal kellene megtöltenünk az egyházat s íme mi is csupán hirtől ismerjük, hogy mi az evangéliom. S még, — hajh! — a régi kálvinista iskolák szelleme is eltörődött mi rajtunk. S ha az iskolák nem adták meg azt, amit kellett volna, hogy adhatta volna meg a lekicsinyléssel és csalódásokkal teljes élet. Így lettünk mi holt elevenek s így csúszott ki a szellemi vezérlés a mi kezünk közül.

S ki volna elég vakmerő, aki azt merné állítani, hogy itten nincsen reformokra s a reformokat keresztülvívő reformátorokra szükség. Az idő gyors futással rohan előre s csak mi maradunk a rendes helyünkön? Ha ezt tesszük, nemsokára úgy néznek reánk az emberek, mint egy halott kornak látható emlékeire. S ki gondolja,

hogy ilyen körülmények között valaki hallgatni fog mi reánk s indulni a mi vezérségünk után?

Nem akarok polemizálni senkivel. Nem azért, mintha e tekintetben nem érezném magam eléggé fegyverképesnek, hanem azért, mivel a különböző nézetű levők között a megértés munkálása a célom. Haszontalan, önző célokért folytatott vitatkozásokkal ne pazaroljuk ma az erőnket és időnket, midőn a nemzet és egyház egységének a megmentésén dolgozunk. De nem dughatjuk fejünket a homokba sem, hogy ne lássunk és ne halljunk afelől semmit, ami körülöttünk történik.

Kálvini egyháznak valljuk magunkat s büszkék vagyunk református voltunkra. Hajh! de mivel töltöttük mi meg ezt a kálvini tartalmat, nem ellenkezőjével-e, mint aminővel Kálvinnak biblikus lelke megtöltötte? Gyakoroljuk-e az egyházfegyelmet csak parányában is úgy, ahogy Kálvin gyakorolta? Az előjárók választásánál figyelembe vesszük-e a vezetésre képesítő tulajdonságokat: a hitéletet, a jellemzilárdságot, az ismereteknek és a látókörnek terjedelmét? Óh dehogy — hiszen mindezek mellékesek. Társaságbeli barát, tárogató száj s magok előtt kürtöltető farizeusok kellene! S íme mégis azt akarjuk, hogy vezető szerepünk legyen az egyházak között.

Bizony szükség van itt a reformációra fenn és lenn. S ezt nem úgy értem, mintha rögtöni tisztújítást óhajtanék az egyház egész vonalán. Isten mentse egyházunkat nagyobb megrázkódtatásoktól. A fejlődés útjai lassú s nincsen ugrás a természetben kár nélkül. Nekünk mindnyájunknak csupán arra az öntudatos beismérésre van szükségünk, hogy sokban eltértünk bibliai alapunktól és történelmi egyházunk irányától. S ha mindezt őszintén beismertük, szent kötelességünk azokat, amelyek hátunk megett vannak, elfelejtve, azoknak pedig, amelyek előttünk vannak, neki dülvén, célegyenesen igyekezni az Istennek a Krisztus Jézusban onnét felülről való elhívása jutalmára (Fil. 314).

S ha az egyház szellemében reformálásra szorul, egészen természetesen nem maradhat ki ebből az egyház alkotmánya sem. Igaz, hogy itt a keret nem fejlődött annyira evangéliomellenesen. Ami hiba itt történt, az is elsősorban a szellemi életünk káros és veszedelmes irányára irandó. Egyházi törvényeink leírják a lelkészválasztás módozatait. De mivé lett ez a választási törvény a lelkiismeretlen pásztorok — és a hitetlen gyülekezeti tagok kezében? Mit keresnek ezek a lelkipásztorban? Fenntartás nélkül ki merem mondani: a legtöbbször éppen ellenkezőjét, amit keresni kellene. Lelki élet, az egyházi ügyekben való jártasság, tudományos ismeret, széles látókör, emelkedett élet a legtöbbször figyembe sem jön a sokkal fontosabb szempontok előtt. S hogy mik ezek a sokkal fontosabb szempontok, azt hiszem legjobb lesz nem részleteznem.

Hát az egyházmegyei és egyházkerületi közgyűlések mit mondanak? Gyakran érdektelenséget a dolgok iránt. Kevésen dolgoznak, sokan nem honorálják az egyházmegyei és egyházkerületi vezetőinek munkáját. Olyanforma közöny észlelhető egyházi életünk térein, hogy ma is méltán kiálthatna így fel a Jelenések írója: „Tudom a te dolgodat, hogy te sem hideg nem vagy, sem hév, vajha hideg volnál, vagy hév. Így mivel lágy meleg vagy, sem hideg, sem hév, kivetlek téged az én számból.” (Jel. 315—16). Ez a közöny okozza azután, hogy az egyházmegyei és kerületi vezetőség, — úgyszólván kénytelen körlevélileg tudatni, kikre kell szavazni, gyűléseken úgy osztják ki a szavazó cédulákat, hogy minden vélemény eltörpülve, a gyűlés résztvevői nem öntudatos szavazó

tagokká, hanem szavazó gépekké változnak át. Valami érdekes jelenség egy ilyen egyházi gyűlés, ahol az emberek nem tesznek egyebet, mint jóismerőseikkel találkoznak, a vidámabb kedélyűek társaságot kapnak, utasítás szerint szavaznak s fejbölgatással elintézik a határozati javaslatot. De hogy az egyház eminens érdekei is felszínre kerüljenek, az ritkán történik meg, — s azok a kérdések, amelyek így felvetődnek, majdnem mindig az egyháznak anyagi ügyei körül forognak. Akik az egyházat ilyen mumia állapotban konzerválni akarják: mit gondolnak, ilyen lehetett az apostolok és a reformátorok gyűlése hajdanán? — S mit gondolnak: a haladó időnek kerekeit képesek lesznek-e megállítani gyarló erejükkel?

Szó sines róla!... Ha a világnak az alakulását fegyveres földi hatalmasságok is csupán befolyásolni voltak képesek, mennyivel kevésbé lesznek képesek új irányba lendíteni a csupán szeretet eszközeivel felfegyverezettek?... Az apa sem befolyásolhatja serdülő fiának életirányát véglegesen, sőt legtöbbször kevesebb hatást gyakorol reá, mint a baráti környezet s az a gondolatkör, amelyben felnevekedett. S vajjon képesek leszünk-e mi a mai emberi gondolkodás folyamát régi medrébe terelni önkényesen?... Alig hiszem!... Hiába állunk szembe a rohanó áradattal, fejünk felett átesap a hullám s magunkat mindenestől fogva eltemet a hőmpölygő áradat.

S ki tudná egy rövid cikk keretében leírni mindazt, ami változtatásra szorul. Mint kiáltó kérdés zúg felénk az egyházi élet egész terén való reformáció szüksége.

S hogyan lehetne ezt a reformot úgy végrehajtani, hogy a pusztító rázkódtatások lehetőleg elkerülhetők legyenek? A felelet csak így hangozhat: lassú, fokozatos fejlődéssel, kitartó munkával. A magam részéről az „Országos Református Tanács” — minden pontját lelkesedéssel fogadom és aláírom, mint messzemenő s egyedül helyes célt, kivéve azt, amely egyházi tisztsegeinknek és zsinatunknak rögtöni tisztújítását sürgeti. Erre az egyre ebben a pillanatban, amidőn államunk testén s ezzel együtt egyházi területeinken is osztozkodni akarnak, tényleg nem tartom alkalmasnak az időt. A tisztújítást azonban az egyházi tisztviselők egész körére kiterjeszteni szükséges annál a könnyen érthető oknál fogva, hogy megyéinknek és kerületeinknek módot kell nyújtani arra, hogy a tehetetlen vezetőkötől rendes úton megszabaduljanak.

A korszerű reform keresztülvitelét magam sem gondolom másként, mint a tanítás és nevelés (s ezek között elsősorban a vallástanítás) egész rendszerének a megváltoztatása által. Az elemi iskoláktól fel az egyetemig alapos reformokra van szükség. S hol van a legnagyobb szükség alapos reformokra, ha nem a lelkészképző intézetekben és theológiákon. Az egyház reformációja csak felülről hajtható jól végre, az alulról kezdett újítás könnyen széthullóvá teszi egyházunk testét. Legsürgősebb s elodázhatatlan fontosságú tehát theologiai iskoláink gyökeres reformja, amely még abban az esetben is végrehajtható, ha személyi akadályokba ütközik. Azután a régiek kidölgével jönne az egész lelkési kar fokozatos kieserelése. S itt irányadó szempont legyen inkább a kevés jó lelkipásztor, mint a sok kevesebb ki nem képzett s hivatása magaslatán nem álló pap. Nagy műveltségű, széles látókörű lelkipásztorokra van szükség, ha a jövő küzdelmébe a győzelem reményével akarunk belemenni. S ha így megfelelő egyének állanak rendelkezésünkre, adjuk meg nekik a módokat és lehetőségeket a munká-

hoz az egyházi és gyülekezeti élet fokozatos fejlesztéséhez. Evégből szükséges volna az örállományuk lehetőleg megfelelő helyre való állítása is.

Az iskolából a lelkészjelöltnek, mint kész embernek kell kijönnie. Evégből alapos bibliismeretre és lelkipásztori gyakorlatra van szüksége. Mert bizony sokan azt gondolják, amidőn az iskolából kikerülnek, hogy vége a munkának s a hosszú pihenés ideje közeledett el s nem azt, hogy csak most kezdődik valóban az igazi munka.

A jó reform keresztülviteléhez jó pásztorokra van szükség, enélkül hiábavaló minden reform. Éppen ezért, hogy egyházunkat újjászervezhessük, hosszú türelmi időre van szükségünk s bármint óhajtjuk is a fejlettebb állapotokat, meg kell gondolnunk, hogy azokat nem valószínűsíthetjük meg máról-holnapra, ha csak híveink jó észét elveszteni nem akarjuk. Pál apostol azt mondja a szeretetről, hogy az hosszútűrő (I. Kor. 13.) s bizonyára nem tartoznak a szerető és megbocsátó Jézus igaz katonái közé azok, akik ezt a türelmi időt be nem várva mindent felfordítani igyekeznek.

Én meg vagyok róla győződve, hogy az „Országos Református Tanács”-nak nincsenek felforgató, csak reformáló céljai. Am ha a sürgetett reformok keresztülvitelének útját álljuk, következik a felfordulás, amitől Isten óvja meg egyházunkat.

Eperjeske.

Szombathy Imre,
református lelkész.

Közélet

Ifj. Görömbey Péter esperes levele dr. Baltazár Dezső püspökhöz.

Főtiszteletű Püspök Úr!

Kedves Testvérem és Szolgatársam!

A debreczeni egyház presbiteriumában ért méltatlan támadás — amennyiben ismerem gondolkodásodat és lelked erejét — bizonyára sem kétségbe nem ejtett, sem meg nem döbbsentett. Legfeljebb fáj, — hisz ha szúrják, bántják, kövezik, — fáj mindenkinek, fáj még Pál apostolnak is, sőt Jézusunknak is fáj a kereszt. Ha volt valaki, aki az egyház demokratizálásának volt a narcosa és munkása, az egyházi munka mélyítésének hirdetője — az Te voltál. S ha volt valaha testület, mely legkevésbé sem volt demokratikus, hanem u. n. polgár-arisztokrata — akkor az a debreczeni presbiterium.

Ha volt valaha testület a magyar református egyházban, amelyiknek semmi köze az igazi benső vallásos, sőt egyházas élethez — csupán politikához, az ismét a debreczeni református presbiterium. Én keresztül éitem azt, hogy nekünk, mint segédlelkészeknek még a megjelenési jogot is megtagadták ez zárt testületben — annyira demokratikusok voltak. Pedig valaha én kezdeményeztem a homokkerti istentiszteleteket Ferenczy Gyulával, nem egészen diestelenül, hogy ragyogtassuk az evangéliom világosságát azok lelkében, akik sötétségben éltek ott és elhagyatottságban, mert a nagy-

tekintetű presbiteriumnak, abban az időben legalább, vajmi kevés köze volt a Krisztus evangéliomához.

Lehet, hogy másként van. Lehet, hogy az igaz kereszténység lánglelkű hitvallói azok, kik téged támadnak.

Akkor se fájjon!

Krisztusban bizó és Isten igazságától jutalmat kívánó lelked fogadja megnyugvással a keserű megpróbáltatást s adjon neked erőt és bölcsességet, hogy vezess bennünket tovább. Ha volt valaki, aki sokszor nem értette és nem helyeselte útaidat — az én voltam, csendes falusi magányomban. S ha volt valaki, aki elismerte és elismeri, hogy nincs más ma, aki anyaszentegyházunk hajóját bölcsebben vezethetné, mint te, — az is én vagyok. Bírálni szabad — méltatlanságot szenvedtetni nem keresztényen méltósághoz és lelkülethez illő cselekedet. Nemesak az a nagy hadvezér, aki győzelemre vezet seregét, hanem talán még nagyobb, aki a vert sereget kivezeti a veszedelemből. Hindenburg nagysága ebben bámulatra méltó. Nem hagyta el helyét s nem vesztette el lelkét a nehéz napokban sem. Te nekünk Hindenburgunk voltál — vezess kifelé e nehéz órákban a bajok közül. Legyen veled ebben a munkában az Isten kegyelme s tanácsoljon Szent Lelke, legyen erőssé a benne vetett hit és megalázva magunkat a megpróbáltatás kínjai alatt kérjük egyesült erővel Istent, hogy e nehéz időkből megtisztult lélekkel és újult erővel kerüljön ki magyar református Sionunk.

Reád s szeretteidre Isten áldását kérve, maradtam atyafiúi szeretettel szolgatársad és testvéred az Úr Jézusban.

Mándok, 1918 december hó 11-én.

Ifj. Görömbey Péter,
felsőszabolcsi református esperes.

Hazánk.

A karácsonyfa gyertyáinak fénye könnyeseppjeinkben törött meg, az anyagi ének visszhangjai szívszorongástól reszkető ajkainkon töredezték szét, a békesség országának közelgését a földi haza rettenetes sorsa nehezítette meg.

Hazánk darabjai lekötözve, lenyűgözve, letépvé; nem ellenségtől, hanem szomszéd ádáz aspiránsoktól megszállva. Hazánk belseje még mindig két ellentétes irányzat egyre fokozódó és kitörésre váró tűzpróbáinak van kitéve s félő, hogy a kirobbanó szikrák ezer év munkáját, reménységét hamvasztják el, holott éppen az ellenkezőjéért fohászkodunk. Ilyen válságok közepett remegő szívvel vettük körül léleekben a bethlehemi jászolbölcsőt és mint megfáradottak és megterheltek nyugodalmat kerestünk a mi lelkünknek.

Lelkünk a bánkódó Jézust látta, akinek könnyeiben a haza (Lk 19⁴⁰) és felebaráti (Jn 11³⁵) szeretet szentelődött meg. Ám szemünket kiegészné a könny és szégyen pirítaná véresre orcánkat, ha nem látnók

meg, hogy miként Jézusnak, úgy nekünk is, az elérzékenyedés könnyeseppjei után cselekednünk kell. Jézus korbáccsal verte ki a hazája létét biztosító Jehovakultusz templomából a lelketlen kufárokat (Lk 19⁴⁰), a felebaráti részvét könnyeit pedig a feltámasztás tényében dicsőítette meg. (Jn 11³³).

Irtsuk hát ki mi is szívünkbelől és környezetünkbelől a lelketlen mótelyezők téves, átkotozó gondolatait s hazánk javára támasszuk fel az igazi felebaráti szeretetet, mely Isten törvénye szerint a haza javát munkálja utolsó lehelletig. □

Külföld

Egy svájci lap a magyar protestánsokról.

E sorok írójához, aki élénk összeköttetést tart fent a svájci protestánsokkal, a mai napon érkezett meg a Baselben megjelenő „Kirchenblatt“ (Egyházi Lap) december 7-iki száma, amelyben dr. Wirtz János, a baseli theologiai intézet igazgatója cikket írt abból az alkalmából, hogy Magyarország protestáns egyházai esdő szózatukkal fordultak a svájci egyetemek protestáns theologiai fakultásaihoz. Nevezett lapban közölve van a magyar protestánsok sürgönye, amely kifejti, hogy Erdély és Délmagyarország elvételével a magyar protestáns egyház 1.200.000 lelket veszítene el, ami reá nézve halálos csapást jelentene. A sürgöny közlése után az ötven éves múlttal bíró egyházi lapban Wirtz következő fejtegetését olvassuk:

„Ezen november 29-én érkezett sürgöny bizonyára ugyanaz, amelyet a lapok jelentése szerint György angol királyhoz; Lloyd George miniszterelnökhöz, Wilma hollandi királynőhöz, valamint az összes külföldi protestáns államférfiakhoz intéztek. (Wilson a lapok jelentése szerint ninesen megemlítve, de bizonyára elsősorban ő a címzettek egyike.) Az ezen esdő szózatban említett probléma példája azon száz meg száz legyőzhetetlen nehézségeknek, amelyek a világ új rendezésével szembehelyezkednek modern kulturvilágunk számos, egymásnak ellentmondó szükségait és érdekeit illetőleg. Mindenesetre az ilyen és ehhez hasonló nehéz kérdések bizonyos mértékben csak úgy oldhatók meg kielégítő módon, ha a különböző, egymásba ütköző érdekesoportoknak a lehető legnagyobb szabadság és önrendelkezés nyújtatik, amj által ezeknek megengedik s lehetővé teszik, hogy állami és nemzeti határokon át, mint egy nagy egésznek a részei szellemi területeken a bensőleg rokon összetartozókkal szövetkezzenek. Ez aztán hathatós fegyver lenne új állami egyenlenség és háborúk ellen. De természetesen sokkal nehezebb az emberiséget, népeket, népréseket és érdekesoportokat szabadsággal, mint arisztokratikus kormányhatalommal rendezni. Az evangéliumi egyházakat manapság sokan kevésre becsülik, mivel alig avatkoznak bele a politikába s

csekély, külsőleg látható politikai eredményeket mutatnak fel, mivel nem eléggé hangsúlyozták az internacionális közösséget és a háborút nem akadályozták meg (legalább oly kevéssé, mint minden más szellemi nagyságok). De még megérhetjük: Ha az evangélikus népegyházak életfejlődésükben s a tömegekre való mindennapi cselekedés hatásukban megakadályoztatnak s elnyomattatnak, a későbbi kor saját kárára tapasztalni fogja, hogy a lelki erő hatása a nagy tömegekre mennyire megesőkent. Mindezek finom, láthatatlan dolgok, amelyek a politikában és a mindennapi élet lármájában külsőleg láthatóan nem lépnek előtérbe, de épen ezért a legfontosabb, a legelevenebb valóságokhoz tartoznak. Fájdalom, még mindig sok ember van, akik csak a láthatót és a láthatóra tekintenek! Kérjük a sürgöny lenyomását!"

Igy ír a magyarok őszinte barátja dr. Wirtz János. Debreczen, 1918 december 27.

Dr. Veress István.

Különfélék.

Olvasóinkhoz. Az eseményekben gazdag e ránk váró jövőt az arasztott események végére értünk. Sok gondtal, sok nehézséggel igyekeztünk mindaddig becsületesen teljesíteni. Nem panaszkodunk sem amiatt, hogy — bár rendre kapjuk az elismerő sorokat — feladatunk teljesítésében csak kevesen jönnek segítségünkre; sem amiatt, hogy a rendelkezésre álló anyagi erő csekélyisége s a kiadások folyton növekvő volta miatt, mostanra, ingyen dolgozunk. A munkát, melyet magunkra vállaltunk, készséggel folytatjuk áldozatok árán is, mert legjobb meggyőződésünk szerint szolgálunk vele magyar református anyaszentegyházunk ügyének. A munkaerőt — melyet anyagiakban jobban is gyűmölesztethetnénk — szívesen adjuk ezentúl is. De az anyagi nehézségek nagyon megnövekedtek. A papír és a nyomtatás drágasága szinte hihetetlenül megnövekedett, úgy, hogy ma már egy ív előállításáért épen tizszerezést fizetjük annak az összegnek, amit még 1916-ban fizetnünk kellett. A nagy drágulást különben olvasóink máshelyt is tapasztalhatják: a budapesti napilapokért, melyek előfizetési ára 28 korona volt, ma már 88 koronát kell fizetni. Megfontolás tárgyává tettük, nem volna-e helyes lapunkat addig, míg e rendkívüli drágaság fennáll, megszüntetni. Ám úgy véljük, csakugyan igaza van azoknak, kik azt írják, hogy sohasem volt nagyobb szükség, mint most, a magyar református sajtó fennmaradására. Amellett az egyházkerülettel szemben is kötelezettséget vállaltunk a hivatalos értesítő lapunk mellett kiadására s e kötelezettséget egyoldalúan meg nem szüntethetjük. Adjuk tehát — míg bírjuk — tovább is lapunkat, de hogy a nyomtatás költségét fedezzük, kénytelenek vagyunk az előfizetési árat egy évre 28 koronára emelni. Ez bizony épen kétszerese a há-

rom év előtti árnak, de lám, a budapesti napilapok ára a terjedelem korlátozása mellett is háromszorosanál többre emelkedett. Mihelyt mód lesz rá, az előfizetési árat ismét redukáljuk. Kérjük olvasóinkat, hogy kényszerű elhatározásunkat tudomásul venni s bennünket jóindulatú támogatásban részesíteni szíveskedjenek.

Adjon Isten mindnyájuknak e nehéz időkben a lehetőségig boldog újlesztendőt!

A Debreczeni Protestáns Lap szerkesztősége és tulajdonosa.

Balazár Dezső püspök addig is, míg ezt külön-külön levélben tehetné, ez úton fejezi ki hála-köszönetét azok iránt a presbiteriumok és egyesek iránt, akik méltatlan megtámadtatás alkalmából bizalmukról, szeretetükről biztosítási kegyesek voltak.

Családi pótlék, ruha és rendkívüli segély. Lapunk a protestáns ügyek kormánybiztosától a következő elsejtelől kezdődő hatállyal családi pótlékot, ruhasegélyt, hasonlóképen hatszáz koronás rendkívüli segélyt mindama lelkészeinknek, vallásitanító lelkészeinknek, teológiai tanárainknak megadta. Kiknek javadalmi közzétételbeli járandóságai harminc százalékos leütése mellett hétezer koronát felül nem adja. Feltétel: kormánybiztos.

Halotaink. Balogh Ferenc jogszigorú, Balogh Ferenc demecseri lelkész-társunk méltán szép reményekre jogosító derék fia, 27 éves korában, október 4-én elhunyt. A tehetséges és példás jellemű ifjút katzenkodása miatt tüdőveszeshurut lepte meg; azután az apai hajlékba hazatérve, spanyol betegségbe esett és az előbb viruló élet fátyla kialudott. A gyászba borult feleknél vigasztalódást kívánunk. Az elhunyt emlékezte legyen áldott!

Új doktor. Máté Elek budapesti főgimn. tanár, okleveles lelkész, a budapesti egyetemen a görök-latin filologia és archaeologia szakcsoportból summa cum laude doktori fokot kapott.

Dr. Kaworan Gusztáv német evangélikus tudós, berlini lelkész és egyetemi előadó életének 72. évében elhunyt. A kiváló tudós a Luther-irodalomban maradandó nevet szerzett tudományos kutatásaival és eredményeivel. Ezenkívül nagy előszeregettel dolgozott a külmiszió és egyházi ének irodalom területén. Elhunyt nagy veszteséget jelent a német lutheránus egyháznak és irodalomnak.

Pótlás. Lapunk mult számában megjelent hajdu-szoboszlói pályázat szövegének eredetijéből kimaradt az, hogy az állás 1919 január 7-én foglalandó.

A szeparációról, ami az országos református tanács egyik főprogrammpontja, a debreczeni radikális-párt gyűlésén, december 22-én, vasárnap Zoványi Jenő egyetemi teológiai tanár előadást tartott, melynek során — mint a Világból olvassuk — kifejtette, hogy az

Pályázat.

Olcsvaapátiban lemondás folytán megüresedett a II-ik tanítói állás. Pályázhatnak református vallású férfi és nő okleveles tanítók 1919 január 20-ig. Fizetés egyháztól 100 korona és egy szobás lakás, ez évben egy öl tűzifa; az államtól törvényszerű fizetésekiegészítés.

Kötelessége az I.—II. vegyes osztály tanítása.

Ha a megválasztott a kántorságot és a III.—VI. osztály vezetését vállalja (I.—VI. osztály létszáma 72) e tanévben, azért külön fizetés meg egyezés szerint. Beválás esetén az elhalt kántortanító helyett megválasztása kilátásba vehető.

Az állás a megválasztás után azonnal elfoglalandó.

Érdeklődőknek szívesen szolgál felvilágosítással

Olcsvaapáti u. p. Olcsva. (Szatmár m.)

Fóris Lajos
református lelkész.

Pályázat.

A nagykörös református Arany János főgimnázium fentartótestülete egy mennyiségtan-természettani rendes tanári állásra pályázatot hirdet.

Pályázhatnak mennyiségtan - természettani szakcsoportú református vallású, okleveles középiskolai tanárok. A rendes tanár javadalma a fentartótestülettől évi 2400 K törzsfizetés, amely ezen intézetnél eltöltött szolgálati idő sorrendjében 2800, majd 3200 K-ra emelkedik és öt ízben 200-200 K ötödéves korpótlék, továbbá az államtól a felekezeti tanárok részére biztosított fizetésekiegészítés és családi pótlék. A lakáspénz a helybeli állami tisztviselőkével egyenlő.

A fentartótestület fenntartja magának a jogot, hogy meg nem felelő pályázat esetén helyettes tanárt alkalmazzon, kinek a maga részéről évi 2000 K fizetést biztosít.

A kinevezett rendes tanár az 1914. évi XXXVI. t.-c. alapján létesített nyugdíjintézetnek kötelezett tagja lesz.

Mint hogy e tanszékre a rendes tanár kinevezési joga a vallás- és közoktatásügyi miniszter urat illeti, a folyamodványok ő hozzá címzendők, de 1919 január hó 10-ig a nagykörös református főgimnázium igazgatóságához küldendők be. A folyamodványokhoz a születési, orvosi, a képesítést, az eddigi szolgálatot és a családi állapotot feltüntető bizonyítványokat kell mellékelni. Az állást 1919 február hó 1.-én kell elfoglalni.

Nagykörös, 1918 december hó 16.

Bakó József,
a főgimn. ig.-tanács elnöke

Dr. Kovács Lajos,
főgimn. igazgató.

Megjelentek !!**WOLHYNIÁBAN.**

Irta **Göde Lajos**, szekszárdi ref. lelkész.
Ára 6 korona 50 fillér.

Papi dolgozatok X. kötet.

Alkalmi egyházi beszédek. Irta **Jánosi Zoltán**.
Ára kötve 10 korona.

IMÁDSÁGOK.

Bibliával egybekötött hétköznapi reggeli istentiszteletekre.

Irta: **F. Varga Lajos.**

I-ső kötet. — Ára füzve 8 korona, kötve 12 korona
II-ik kötet. — Ára füzve 8 korona, kötve 12 korona
Portóra egy-egy könyvre 50 fillér küldendő.

Kapható:

HEGEDÜS ÉS SÁNDOR

protestáns irodalmi kiadóhivatalában
DEBRECZEN.

A „HANGYA”

a Magyar Gazdaszövetség fogyasztási és értékesítő szövetkezete

bármely községbe költségmentesen küldi ki megbízottját, ahol fogyasztási és értékesítő szövetkezetet akarnak szervezni. Mielőtt a mozgalmat megindítanák, forduljanak a kezdeményezők utbaigazításért a „Hangya” igazgatóságához: Budapest, IX. Közraktár-utca 34. sz. A „Hangya” kötelékében jelenleg 1700 fogyasztási szövetkezet működik, amelyek összfor-

galma 80.000.000 korona volt.

Földmivelő népünk erkölcsi emelkedésének és vagyoni gyarapodásának legbiztosabb eszköze a gazdasági berendezkedés. A termelés fejlesztése, az értékesítés kedvezőbb tétele, a háztartási és gazdasági szükségletek jutányosabb beszerzése csak fogyasztási és értékesítő szövetkezetek útján érhető el.